

पोषण भी पढाई भी या प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत
अंगणवाडी सेविकांना प्रशिक्षण साहित्य
उपलब्ध करून देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: एबावि-२०२४/प्र.क्र.१५७/का.६
नवीन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- १६ सप्टेंबर, २०२५

- वाचा :-** (१) केंद्र शासनाचे पत्र क्र. ICDS/१७/१/२०२३-ICDS Training, दिनांक १३.०३.२०२४
(२) केंद्र शासनाचे आदेश क्र. CD-II/१४/२/२०२४-CD-II, दिनांक २९.०३.२०२४
(३) महिला व बाल विकास विभाग शासन निर्णय क्र. एबावि-२०२४/प्र.क्र.११३/का.६ (e-८१५९४३),
दि. ०८.१०.२०२४
(४) शासन पत्र, महिला व बाल विकास विभाग क्र. एबावि-२०२४/प्र.क्र.१५७/का.६,
दिनांक ०७.०८.२०२५.
(५) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई यांचे पत्र जा.क्र. एबाविसेयो/का-५ /
पो. भी. प. भी. ट्रेनिंग किट/२०२५/४५६५, दिनांक ०१.०९.२०२५.

प्रस्तावना :-

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजने अंतर्गत पोषण भी पढाई भी हा केंद्र पुरस्कृत प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्याबाबत केंद्र शासनाच्या सूचना आहेत. याकरिता केंद्र व राज्य हिश्याचे प्रमाण ६०:४० असे आहे. सदरहू पोषण भी पढाई भी हा कार्यक्रम एकूण ३ वर्षांचा असून त्यामध्ये खेळ आधारित शिक्षण, स्थानिक खेळणी, ECCE DAY /नवचेतना व आधारशीला ओळख, दिव्यांग बालके-निदान, संदर्भ सेवा आणि समावेशक शिक्षण, कुपोषित बालकांचे व्यवस्थापन, पोषण, वैयक्तिक स्वच्छता, निर्जंतुकीकरण, आहारच्या मार्गदर्शक सूचना, वृद्धी सनियंत्रण आणि पोषण ट्रॅकर, नवचेतना उद्दीपन व कृती कॅलेंडर (०-३ वर्षे) इत्यादी बाबतचे अंगणवाडी सेविकांना प्रशिक्षण देण्यात येणार आहे. सदर कार्यक्रम राज्यात राबविण्यास संदर्भाधीन क्र. ३ येथील दिनांक ०८.१०.२०२४ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली आहे. तदनुषंगाने सदर कार्यक्रमांमधील पहिल्या टप्प्यातील सुमारे १५ जिल्ह्यांमधील अंगणवाडी सेविकांचा प्रशिक्षण कार्यक्रम घेण्यात आला आहे.

२. पोषण भी पढाई भी अंतर्गत पहिल्या टप्प्यामधील उर्वरीत अंगणवाडी सेविकांना द्यावयाच्या प्रशिक्षणामध्ये एकसूत्रीपणा राहण्याकरिता तसेच कार्यक्रमाची अंमलबजावणी तात्काळ होण्याकरिता प्रशिक्षण साहित्य पुरविण्यासाठी आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांचे स्तरावरून दिनांक ११.०८.२०२५ रोजी ई-निविदा प्रकाशित केली असून त्या अंतर्गत मे. नॅशनल मॅनेजमेंट ट्रेनिंग इन्स्टीट्यूट, मुंबई या निविदाधारकाचे दर इतर निविदाधारकाच्या दराच्या तुलनेने कमी म्हणजे रुपये ३४०/- प्रति संच असल्याने ते L१ निविदाधारक म्हणून घोषित झाले आहेत. त्यानुसार पोषण भी पढाई भी या प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत प्रशिक्षणार्थी अंगणवाडी सेविकांकरिता L१ निविदाधारक मे. नॅशनल मॅनेजमेंट ट्रेनिंग इन्स्टीट्यूट, मुंबई यांचेकडून रु. २,३५,४९,०८०/-

(अक्षरी रुपये दोन कोटी पस्तीस लाख एकोणपन्नास हजार ऐंशी फक्त) (सर्व करासहित) एवढ्या रक्कमेचे प्रशिक्षण साहित्य किट खरेदी करण्यास मान्यता देण्याबाबतचा प्रस्ताव सादर केलेला आहे. सदर प्रस्तावाच्या अनुषंगाने प्रशिक्षण साहित्य किट खरेदी करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

केंद्र पुरस्कृत पोषण भी पढाई भी या प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत राज्यातील प्रशिक्षणार्थी अंगणवाडी सेविकांना प्रशिक्षण साहित्य किट उपलब्ध करून देण्यासाठी मे. नॅशनल मॅनेजमेंट ट्रेनिंग इन्स्टीट्यूट, मुंबई या L१ निविदाधारकाकडून रु. २,३५,४९,०८०/- (अक्षरी रुपये दोन कोटी पस्तीस लाख एकोणपन्नास हजार ऐंशी फक्त) (सर्व करासहित) एवढ्या रक्कमेची खरेदी करण्यास व त्यासाठीच्या खर्चास शासन मान्यता देण्यात येत आहे. :-

L१ निविदा - धारकाचे नांव	साहित्याचे नांव	खरेदी करायच्या प्रशिक्षण किट साहित्याची एकूण संख्या	प्रति किट (सर्व करासहित)	एकूण खरेदीची किंमत (सर्व करासहित)
मे. नॅशनल मॅनेजमेंट ट्रेनिंग इन्स्टीट्यूट, मुंबई	अंगणवाडी सेविका यांचेसाठी ३ दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत प्रशिक्षण साहित्य किट	६९२६२	रु. ३४०/-	२,३५,४९,०८०/-
एकूण		६९२६२	रु. ३४०/-	रु. २,३५,४९,०८०/-

२. प्रशिक्षण साहित्य किटचा पुरवठा आदेश खालील अटी व शर्तीच्या अधिन राहून निर्गमित करण्यात यावा.
  - १) सदर खरेदी करतांना ई-निविदेतील अटी व शर्तीची पूर्तता करण्याची तसेच ई-निविदेत स्पष्ट केल्याप्रमाणे (Specification प्रमाणे) पुरवठा केला जाईल याची दक्षता आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई यांनी घ्यावी.
  - २) सदरचा निधी शासनाच्या विहित धोरणानुसार व कार्यपद्धतीनुसार तसेच उपलब्धतेनुसार खर्च करणे आवश्यक राहिल, याची जबाबदारी आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई यांची राहिल.
  - ३) निविदे अंती प्राप्त दर हे कार्यारंभ आदेश दिल्यापासून पुढील ३ वर्षे (२०२५-२६, २०२६-२७, २०२७-२८) कालावधीसाठी मंजूर राहतील. त्यानुसार पुढील कालावधीतील प्रशिक्षणाकरिता केंद्र शासनाकडून प्राप्त होणा-या निधीच्या उपलब्धतेनुसार यासंदर्भात प्रशासकीय मान्यता घेण्यात यावी.
  - ४) पुरवठादाराने वरीलप्रमाणे प्रशिक्षण साहित्य किटचा पुरवठा जिल्हास्तरापर्यंत करावा. पुरवठाधारकाकडून प्रशिक्षण साहित्य किट विहित कालावधीत संबंधितांना प्राप्त होण्यासाठी पुरवठा करण्याचा अंतिम दिनांक पुरवठाधारकास बंधनकारक करण्यात यावा.
  - ५) प्रशिक्षण साहित्य किट वाटप/ पुरवठा व खर्च यामध्ये अनियमितता झाल्यास वा लेखा आक्षेप उद्भवल्यास त्याची जबाबदारी आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई यांची राहिल.
  - ६) वरीलप्रमाणे निविदेतील अटी शर्तीनुसार प्रशिक्षण साहित्य प्राप्त झाल्याबाबत महिला व बाल विकास विभागाच्या संबंधित क्षेत्रीय यंत्रणेने प्रमाणित केल्यानंतरच देयके अदा करण्याची कार्यवाही आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांनी करावी.

७) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाच्या दिनांक १ डिसेंबर, २०१६ च्या शासन निर्णयातील खरेदी धोरणातील तरतुदीचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे.

३. सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षात सदर प्रयोजनाकरिता नागरी प्रकल्पाकरिता लेखाशीर्ष २२३६ १९०९ केंद्र हिस्सा (६० टक्के) व लेखाशीर्ष २२३६ १९१८ राज्य हिस्सा (४० टक्के) तर ग्रामीण प्रकल्पाकरिता लेखाशीर्ष २२३६ १९७२ केंद्र हिस्सा (६० टक्के) व लेखाशीर्ष २२३६ १९८१ राज्य हिस्सा (४० टक्के) याप्रमाणे ३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर) या उद्दिष्टाखालील तरतुदीमधून SNA प्रणालीद्वारे भागविण्यात यावा.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०९१६११५३१७११३० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वि. रा. ठाकूर)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. मंत्री / मा. राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- २) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, महाराष्ट्र राज्य, रायगड भवन, नवी मुंबई.
- ३) सर्व विभागीय उपायुक्त (महिला व बाल विकास)
- ४) सर्व जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी (महिला व बाल विकास), जिल्हा परिषद
- ५) सर्व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (ग्रामीण/नागरी/आदिवासी) प्रकल्प
- ६) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई
- ७) महालेखापाल, लेखा परिक्षा, महाराष्ट्र-१, मुंबई
- ८) महालेखापाल, लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र-२, नागपूर
- ९) महालेखापाल, लेखा परिक्षा, महाराष्ट्र-२, नागपूर
- १०) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
- ११) जिल्हा कोषागार अधिकारी, ठाणे
- १२) अपर कोषागार अधिकारी, सीबीडी, बेलापूर, नवी मुंबई
- १३) निवासी लेखापरिक्षा अधिकारी, मुंबई,
- १४) मे. नॅशनल मॅनेजमेंट ट्रेनिंग इन्स्टीट्यूट, मुंबई (एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना आयुक्तालयामार्फत)
- १५) निवड नस्ती -का-६.